

30. april 2012

AG SJØ sin evaluering av regjeringens maritime strategi "Stø kurs"

Som et representativt organ for høyere maritim utdanning ønsker AG SJØ (Arbeidsgruppe Sjø) å benytte anledningen til å komme med innspill i evalueringen av regjeringens maritime strategi Stø kurs.

AG SJØ ble nedsatt av Nasjonalt råd for teknologiutdanning (NRT) i 2009, og består av alle høyere maritime utdanningsinstitusjonene i Norge; Høgskolen i Stord/Haugesund, Høgskolen i Ålesund, Høgskolen i Vestfold, Universitetet i Tromsø og Sjøkrigsskolen. Norges Rederiforbund, Norsk sjøoffisersforbund, Det norske maskinistforbund og Sjøfartsdirektoratet (observatørstatus) er også representert.

Maritime kompetansetiltak som Stø kurs har støttet:

- a. Kompetansehevingstiltak for lærere ved maritim utdanning
- b. Økt bruk av professor II /lektor II stillinger
- c. Tilpasning av masterstudium for maritim sektor
- d. Tiltak for økt erfaringsutveksling og samarbeid
- e. Stipendordninger for å øke antall utenlandske studenter i maritim utdanning

1. Hvilke virkninger har Stø Kurs hatt og hvor hadde vi vært uten stø kurs?

Maritim profesjonsutdanning har tradisjonelt vært undervisningstung, med lite fokus på forskning og forskningsbasert undervisning. Den operative kompetansen har blitt vektlagt, mens den akademiske utviklingen i maritim utdanning har gått sakte. Maritim næring er en kompetanseintensiv næring med stor kompleksitet, og behovet for forskning og spesialisering øker. For å kunne løfte maritim kompetanse opp på et internasjonalt konkurransenivå, er det nødvendig å kople kompetansekravene til sertifikat fra Sjøfartsdirektoratet og de akademiske kravene fra NOKUT.

a. Kompetansehevingstiltak for lærere ved maritim utdanning

Ved oppstarten av Stø kurs hadde en svært liten andel av det maritime undervisningspersonellet ved høyskolene/universitetet gjennomført masterutdanning, og det var vanskelig å rekruttere fagpersonell med mastergrad. Faglig oppgradering måtte finansieres på egen hånd. Ved hjelp av Stø kurs har institusjonene fått økonomisk handlingsrom til å gjennomføre kompetansehevingstiltak øremerket maritimt undervisningspersonell. Dette har skjedd gjennom etter- og videreutdanning, og mastergradsløp for høyskolelærere har vært spesielt viktig. Selv om midlene har vært utdelt på årsbasis, har regjeringen signalisert langsiktighet, noe som er svært viktig for kompetansesatsing. Uten Stø kurs ville det vært vanskelig å få til stabil finansiering av denne kompetansebyggingen.

Flere fagansatte er nå kvalifisert for lektorstillinger og PhD-stipendiater, og utdanningsinstitusjonene oppfyller i større grad en tidligere NOKUT sine kvalitetskrav for høyere utdanning. Det er sterk konkurranse om velkvalifiserte maritime fagpersoner, og det er vanskelig for de maritime utdanningsinstitusjonene å rekruttere og beholde dyktig fagpersonell. Utdanningsinstitusjonenes rammevilkår gir begrensede muligheter til å konkurrere mht. økonomiske betingelser. Da blir det viktig å kunne tilby individuell kompetansebygging og attraktive karriereløp, gjerne i samarbeid med maritim næring.

b. Økt bruk av professor II/lektor II stillinger

Stø kurs har muliggjort økt bruk av professor II/lektor II stillinger i maritim utdanning. Dette har bidratt til økt formell kompetanse hos utdanningsinstitusjonene, og har løftet kvaliteten og relevansen i utdanningene. Eksempelvis har Høgskolen i Ålesund tilsatt fagfolk fra maritim næring i toerstillinger, mens høgskolens ansatte har fått anledning til å seile.

Ved at toerstillinger har vært brukt i studie-, forsknings- og utviklingsamarbeid på tvers av institusjonene, har båndene mellom de maritime utdanningsinstitusjonene blitt styrket. Prosjektet *Den Virtuelle Sjøvei* ved Høgskolen i Ålesund, som produserer visuelle databaser for norskekysten, har kommet de andre utdanningsinstitusjonene til gode. Etterutdanningstilbudet *Maritim arktisk kompetanse (MAK)* ved Universitetet i Tromsø er et eksempel på et samarbeidsprosjekt som har dratt nytte av toerstilling finansiert av Stø kurs.

Bruk av toerstillinger har også gitt økt mulighet for deltakelse i forskningsprosjekter ved utdanningsinstitusjonene. Stø kurs har gitt synergieffekter ved at det har blitt etablert nye prosjekter som har tatt utgangspunkt i prosjekter finansiert av Stø kurs.

c. Tilpasning av masterstudium for maritim sektor

Før Stø kurs var det få tilbud av maritim utdanning utover bachelorgrad. Flere av utdanningsinstitusjonene som deltar i AG SJØ har fått støtte fra Stø kurs til å etablere maritime mastergradsstudium. Dette har bidratt til å styrke utdanningstilbudet både for studenter, fagansatte, fagskolelærere og annet maritimt personell, og har således bidratt til kompetansebygging i hele den maritime næringskjeden.

Gjennom støtte fra Stø kurs har de ulike utdanningsinstitusjonene fått anledning til å styrke prioriterte fagområder. Dette er et viktig ledd i arbeidet for å styrke spesialiseringen i maritim utdanning og forskning. Etablering av masterstudier er særdeles viktig for å styrke spesialiseringen i maritim utdanning, og er noe alle utdanningsinstitusjonene arbeider med. Høgskolen i Vestfold har etablert en *Master i maritim ledelse* med spesialisering innen både teknisk ledelse og forretningsledelse. For å styrke kompetansen til operative ledere ombord på avanserte offshorefartøy, samarbeider Høgskolen i Stord/Haugesund og Ålesund om en ny masterutdanning i *Management of Demanding Marine Operations*.

d. Tiltak for økt erfaringsutveksling og samarbeid: Støtte til etableringen av AG SJØ

Samarbeidsorganet AG SJØ har fått viktige tilskudd fra Stø kurs i en etableringsfase. Styrken til dette organet ligger i intensjonen om å stå samlet i nasjonal kompetansebygging innen høyere maritim utdanning og forskning. AG SJØ har bidratt til

å samle all høyere maritim sjøoffisersutdanning inklusiv Sjøkrigsskolen, og inngår dermed som et samlende organ uavhengig av departementstilhørighet.

De gode erfaringene med AG SJØ har gjort at de fem utdanningsinstitusjonene har et klart ønske om å videreutvikle samarbeidet sammen med organisasjoner og næringsaktør. I desember 2011 ble det søkt om å opprette AG SJØ som et eget nasjonalt profesjonsråd for maritim høgere utdanning underlagt Universitets- og høgskolerådet (UHR). For å ivareta dette arbeidet vil AG SJØ ha behov for faste årlige tilskudd også videre.

e. Stipendordninger for å øke antall utenlandske studenter i maritim utdanning

Økt internasjonalisering av norsk maritim utdanning vil kunne bidra til en kompetanseheving. Høgskolen i Vestfold har fått støtte fra Stø kurs til å rekruttere utenlandske studenter til sitt maritime bachelorprogram. Internasjonalisering vil være viktig for de maritime utdanningsinstitusjonene i årene som kommer, også med tanke på utveksling av fagpersoner og forskere.

2. Hvilke endringer har funnet sted i norsk maritim næring siden 2007, og hvilken betydning har dette for fremtidig utforming av maritim strategi?

Maritime operasjoner, særlig knyttet til offshoreaktivitet, blir stadig mer avanserte. Fartøylene er teknologisk svært komplekse og stiller høye krav til kompetanse. Næringen utfordrer og samarbeider med utdanningsinstitusjonene om utdannings- og opplæringsbehov. Det er blant annet behov for å styrke simulatorbasert undervisning og trening, samt å utvikle mer kunnskap om læringsmekanismene knytte simulatoropplæring.

Når skip blir stadig mer komplekse systemer, stiller dette høye krav til skipsoffiserenes lederkompetanse. Evnen til kritisk forståelse og refleksjon vil øke ytterligere. Følgelig er det behov for oppgradering av maritim utdanning utover internasjonale krav gitt av STCW-konvensjonen, et arbeid som prioriteres av både AG SJØ og MARKOM2020.

3. Hvilke nye utfordringer står vi overfor de neste 5-10 årene?

Maritim næring er i rask utvikling, og kompetanse- og innovasjonsevne er avgjørende for å lykkes i et krevende internasjonalt marked. Dette fordrer høy kvalitet og relevans i maritim utdanning. Antallet nautikere og maskinister med mastergrad må økes ytterligere, og det må tilbys maritim PhD-utdanning.

Kompetansebygging må skje i tett samspill med maritim næring. En bør utrede mulighetene for å etablere parallelle karriereløp mellom academia og maritim næring. For å ivareta operativ kompetanse i utdanningene blir frikjøp av utdanningspersonell for å opparbeide seg spesialkompetanse om bord stadig viktigere. Det bør tilrettelegges for aktiv bruk av bistillinger i maritim næring. Løsninger for dette bør utvikles i et forpliktende samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene og næringen.

Det er viktig at det fremtidige arbeidet for å styrke maritim kompetanse ikke påvirkes av konjunkturedganger, men gis langsiktig satsing.

4. Er visjonen og målsetningene fra 2007 fortsatt aktuelle eller er det behov for justeringer, og nye tiltak/initiativer?

“Norge bør ha som ambisjon å være verdensledende innen maritim forskning, kompetanseutvikling og nyskaping (...)”. For å kunne realisere regjeringens visjon er det nødvendig å rette et kritisk søkelys på norsk maritim utdanning og forskning. Det har skjedd store fremskritt ved hjelp av Stø kurs, men det er behov for videre satsning.

Maritim offisersutdanning er fundamentet i denne satsningen. Utdanningen er kostnadskreven og dagens finansieringsnivå er lavt, i forhold til andre sammenliknbare utdanninger. Finansieringen bør tilpasses regjeringens visjon for maritim kompetanse i verdensklasse.

Etablering av robuste og attraktive fagmiljø er helt sentralt for å kunne tiltrekke seg dyktige studenter og fagpersoner. Det maritime kompetanseløftet må ses i et helhetlig perspektiv, og koplingen mellom høyere utdanning og fagskoler bør styrkes, for å få til en smidig overgang fra fagbrev til bachelorgrad. Det neste naturlige steget i kompetanseløpet er PhD-utdanning og professorkvalifisering.

AG SJØ vil påpeke viktigheten av arbeidet som foregår i MARKOM2020 med å etablere en nasjonal maritim forskerskole. Gjennom å kople de små maritime forskningsmiljøene i Norge sammen, vil en sikre høyere gjennomføringsgrad for maritime PhD-kandidater og styrke forskningssamarbeidet på tvers av institusjonene. For å etablere en forskerskole, vil det være behov for 3-4 stipendiater pr institusjon årlig i en oppstartsfasen.

Stø kurs har hatt avgjørende betydning for at utdanningsinstitusjonene nå står godt rustet for å få maritim utdanning og forskning opp på et konkurransedyktig nivå internasjonalt. Vi ser frem til å videreføre den maritime kompetansesatsingen i samarbeid med regjeringen og Stø kurs.

På vegne av AG SJØ

Terje Ferdinand Olsen

Leder AG SJØ